

DRAMATURGI ROMÂNI CONTEMPORANI

de la

A la Z

de Adriana Popescu

Mihnea
Gheorghiu

I. Esecist, dramaturg, poet, traducător.

S-a născut la București, la 5 mai 1919, ca fiu al unui mic meseriaș aparținând mișcării socialiste. A învățat la Craiova, unde a absolvit școala primară și liceul „Frații Buzzești”. A urmat apoi cursurile Facultății de Litere și Filozofie din București (1937—1941), unde și-a luat licența și doctoratul.

A activat în cercurile democratice, antifasciste, intrând în 1939 în mișcarea revoluționară condusă de P.C.R.

Colaborează la publicațiile de stînga „Azi”, „Cuvîntul liber”, „Ecoul”, „Lumea românească”, „Adevărul literar și artistic”.

Debutează în literatură cu poezie, publicată în presa literară din Craiova. În volum debutează în 1941, la editura „Cădran”, cu volumul de poezii *Ann Mad*.

Înainte de război e redactor la revista „Viața Românească”. În 1944 este redactor-șef al „Scînteii tineretului”. Este membru al Uniunii Scriitorilor de la înființarea ei, membru fondator al Asociației Cineaștilor; a lucrat în presă și în învățămîntul superior, ocupînd unele funcții de conducere în domeniul culturii și al relațiilor culturale cu străinătatea.

În 1961 este redactor-șef al revistei „Secolul 20”. Pînă în 1968 este vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și președinte al Consiliu-

lui Cinematografiei. Tot în acea perioadă este și șef al catedrei de filmologie de la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”. Din 1974, Mihnea Gheorghiu este membru corespondent al Academiei R. S. România.

Personalitate culturală binecunoscută în țară și peste hotare, autor al unui considerabil număr de lucrări în toate genurile literare, Mihnea Gheorghiu s-a orientat, mai cu seamă în ultima perioadă, spre științele sociale, literatură și artele spectacolului. Eminent cunoscător al limbii engleze, a tălmăcit în românește capodopere ale literaturii universale semnate de Dickens, Ben Jonson, Whitman, Burns, Kipling, Shakespeare (1958—1964 — prima ediție completă de Teatru Shakespeare), ca și numeroase titluri din dramaturgia americană.

Debutează în dramaturgie cu drama istorică *Tudor din Vladimiri*, jucată în premieră la Teatrul Național din Craiova în 1957 și publicată în același an.

Piese sale de teatru și scenariile de film sînt distinse cu numeroase premii românești și străine.

Piesa *Capul* a fost distinsă cu Premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor pe 1975.

Scenariul de film *Cantemir* obține premiul ACIN pe 1975.

Piesa *Zodia taurului* a fost distinsă cu premiul revistei „Teatrul” (1970), premiul C.C.E.S. (1971) și Premiul pentru dramaturgie al Academiei R.S.R. (1972).

Pentru *Patetica '77*, autorul primește Diploma de laureat al Festivalului național „Cîntarea României”, ediția 1977.

Dintre studiile teatrologice ale lui Mihnea Gheorghiu menționăm „*Modalitatea conformistă a dramei*” (București, Editura „Cartea Românească, 1948). „*Scene din viața lui Shakespeare*” — prima ediție — 1958, Ed. Tineretului (reeditată de multe ori și tradusă și în limba spaniolă).

Mihnea Gheorghiu e autorul scenariilor de film *Porto-Franco*, *Tudor*, *Zodia fecioarei*, *Pădurea pierdută*, *Mușchetarul român*, *Cantemir*, *Hyperion*, *Tănase Scatiu*, *Fierul și Aurul*, a numeroase adaptări radiofonice și dramatizări pentru Teatrul TV.

II. LUCRĂRI DRAMATICE REPREZENTATE

1957, 2 oct. — **TUDOR DIN VLADI-MIRI**, evocare dramatică în 5 acte (8 tablouri). Teatrul Național din Craiova. Decoruri: Teodor Constantinescu. Cu: Remus Comăneanu, Gh. Cozorici (în rolul titular), Manu Nedeianu, Ovidiu Rocoș, Aurelia Teodorescu, Ion Marinescu, Sanda Toma, Constantin Raufchi, Amza Pellea, Nicolae Radu, Vasile Nițulescu, Dem. Rucăreanu, Constantin Sassu.

„Linile de rezistență ale acțiunii se bazează pe fapte certe de istorie. Sub acest raport, autorul procedează aproape cu exegeză. Nimic — nici personajul lui Tudor, nici mișcarea lui în sine, nici revendicarea populară — nu apar în culori idealizate. Faptele sînt înfățișate realist, cu virtuțile, ca și cu scăderile lor. Destig, autorul nu s-a ferit de a crea în piesa lui un climat de simțire patriotică și de mobilizare ideologică; aceasta, însă, fără a sacrifica sau a îndepărta ceva din adevărul intrinsec al faptelor, din legitimitatea inclusă în procesul lor natural. În ce privește însă contribuția dramatică propriu-zisă, autorul s-a simțit liber și autorizat să literaturizeze, acordîndu-și astfel beneficiul ficțiunii artistice, îmbrăcînd înțelesuri istorice în situări și combinații imagina-tive. (Ion Zamfirescu — „Drama istorică națională și universală”, Buc., Ed. Eminescu, 1976, pp. 275—276).

1971, 10 martie — **ZODIA TAURULUI**. Reportaj dramatic în trei părți. Teatrul Național din Craiova. Cu: Valeriu Dogaru (Tudor), Victor Fuiorea, Dan Werner, Lucian Albanezu, Nicolae Radu, Vasile Cosma (Brincoveanu), Remus Mărgineanu, Ilie Gheorghe, Mihai Constantinescu, Iancu Goanță, Ion Pavlescu, Constantin Sassu, Elena Gheorghiu, Leni Pințea Homeag, Anca Ledunca, Iosefina Stoia, Smaragda Olteanu, Tudor Gheorghe.

Piesa s-a mai jucat la Teatrul Național din București (premiera în martie 1973, în regia lui Mihai Berechet, cu Florin Piersic) și la Teatrul Național din Cluj-Napoca (decembrie 1974, în regia Mariettei Sadova).

„Dorind să răspund cit mai direct «curiozității dramatice» a publicului nutrit cu cele mai prompte știri despre viața politică națională și internațională, forma aleasă pentru un astfel de spectacol (intitulat «reportaj dramatic») nu părăsește bunele noas-

tre tradiții ale dramei istorice decît spre a-i oferi cit mai simplu adevă-rurile simple ce stau la temelia ori-cărei acțiuni reale sau mediate (tea-trale) și pentru a permite spectatoru-lui deprins mai de mult cu tehnica montajului cinematografic să-și ia ră-gazul de a medita și delibera asupra procesului politic de pe scenă, ca să tragă singur, în lumina bagajului său de experiență publică, concluziile co-respundătoare epocii sale. ...Zodia Tau-rului vrea să depună o mărturie pe scenă, încercînd în acest scop și o tehnică de simultaneitate pentru pre-zentarea momentelor a căror relație, de la cauză la efect, poate furniza lă-muriri imediate spectatorului, fără să-i oprească fluxul curiozității”. (Mihnea Gheorghiu — „Teatrul”, 9/1970).

„...revoluția lui Tudor e privită în context european, împletind temelu-rile naționale și sociale care au ge-nerat-o cu relațiile dintre marile puteri și evidențiind condiționarea evenimen-telor. Piesa devine astfel un «tur de orizont» cu toate implicațiile sale di-plomatie, ceea ce duce la o interpre-tare explicită a faptelor, iar pe plan spectralar, la o acțiune vie și antre-nantă”. (Tr. Selmaru. „Informația Bucureștiului”, 13 martie 1973).

„Portretul lui Tudor este reușită principală a dramei, căreia îi dă un centru de gravitate și o coeziune care nu s-ar putea realiza, în plurivalența nenumăratelor tablouri care caută să înfățișeze momentele decisive și epi-soadele caracteristice ale răscoalei. Nu e o «dramă», desigur, dar este o exce-lentă narațiune dramatică. o animare în totul verosimilă a celui mai verifi-cat material istoric, și în totul emo-tionantă”. (Radu Popescu, „România liberă”, 19 martie 1973).

Alte opinii:

În periodice:

Victor Parhon — „Ramuri”, 15 martie 1971; N. Carandino — „Săptămîna”, 7 mai 1971; Radu Popescu — „România liberă”, 21 mai 1971; Dinu Săraru — „Scinteia”, 8 iunie 1971; Ion Cocora — „Tribuna”, 7 octombrie 1971; Al. Popovici — „Teatrul”, 4/1973; Fl. Tornea — „Scinteia”, 2 iunie 1973; Radu Enescu — „Familia”, ianuarie 1975.

În volume:

Ion Zamfirescu — „Teatrul românesc contemporan”, cap. „Drama istorică”, București, Ed. Meridiane, 1975, p. 79;

„Drama istorică universală și națională”, București, Ed. Eminescu, 1976, pp. 274—276; *Roinulus Diaconescu* — „Dramaturgi români contemporani”, Craiova, „Scrișul românesc”, 1983, pp. 234—240.

1975, 1 nov. — *CAPUL* — dramă-spectacol în două părți. Teatrul Național din București. Cu: Costel Constantin (Mihai), N. Gr. Bălănescu, Simona Bondoc, Marian Ifudac, C. Dinulescu, Emil Liptac, Al. Georgescu, Emil Mureșan, Mihai Niculescu, Liviu Crăciun, Olga Delia Mateescu, C. Stănescu, G. Calboreanu-jr., Gheorghe Visu, Grigore Gonța.

Piesa s-a mai jucat la Teatrul Național din Craiova (premiera la 23 decembrie 1975, în regia lui Mircea Cornișteanu).

„Subtil dialectician al istoriei de pe poziții marxiste și excelent cunoscător al cronicii neamului, Mihnea Gheorghiu subordonează așadar drama personalității unei meditații asupra condiției noastre istorice, a țărilor române, de «cui în papucul a trei mari imperii» (cum se va exprima în Cântemir) și încercărilor de a o depăși.

În acest sens, «capul sau pajura» nu exprimă numai alternativa pentru care a luptat un erou ambițios, ci o condiție impusă, condiția dramatică de existență a unui popor care a trebuit să se sacrifice, generații la rând, pentru dreptul la o existență demnă (...).

„Mihnea Gheorghiu propune o reactualizare, o nouă meditație asupra istoriei și a mării personalități a lui Mihai Viteazul — prin intermediul unei inedite formule estetice, de evocare dramatică și de reprezentare teatrală, de cultivare a iluziei dramatice de tip tradițional și de spargere a ei prin procedeul «teatrului în teatru».

Bine articulată pe ideea conducătoare, bine finalizată, compoziția acestei drame se bucură de libertatea colajului. Și colajul impresionează aici nu atât prin abilitatea montajului, cât prin interpretarea sugestivă a citatelor și trimiterilor și lipsa oricăror prejudecăți în realizarea lui”. (N. Stancu, în vol. *Mihnea Gheorghiu* — „5 luni ca spectacol”, București, Editura Eminescu, 1980, pp. 103—108).

„Așa-numitele «unități» clasice nu-și aveau locul într-o piesă a cărei acțiune e soră de stil și de singe cu drama elizabetană (...) E o epocă celebră pentru subiectele ei dramatice, epoca Martei Stuart, dar și a lui Falstaff și a lui Don Quijote.

Nu puteam să-l privez pe Mihai al nostru de un avantaj câștigat. Dacă ureți, nu «demitizarea» m-a preocupat, ci mai curînd «deprovincializarea» lui artistică”. (Mihnea Gheorghiu — „Despre adevărul istoric și adevărul artistic” — convorbire cu Paul Tutunjiu în „Teatrul”, 7/1978).

Alte opinii: Al. Balaci — „Scinteia”, 13 iunie 1975; *Dinu Săraru* — „Săptămîna culturală”, 11 iunie 1975; *Aureliu Goci* — „România literară”, 2 octombrie 1975; *Morin Tornea* — „Teatrul”, 11/1975; *Valentin Silvestru* — „România literară”, 25 decembrie 1975; *Petre Dragu* — „Scinteia”, 16 ianuarie 1976.

În volum: *Ion Cocora* — „Privitor ca la teatru” — II, Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 1977, p. 99—101.

1977, 9 mai — *PATETICA '77*, piesă de teatru în două părți, după Duiliu Zamfirescu.

Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca. Regia: Ilarag György; decoruri și costume: Constantin Russu. Cu: László Gerő, Senkálzsky Endre, Horváth Béla, Bisztrai Maria, Vadász Zoltán, Krasznai Paula, Biró Levente, Borbáth Júlia, Dehel Gábor, Sata Arpád, László Zoltán, Jancsó Miklós, Váli Zitta, Pásztor János, Gnad János, Bota Gyula, Köllő Béla, Márton János, Szabó György, Lázár Erzsébet, Albert Júlia, Balogh György, Barkó György, Jakob Lajos, Toducz Gyula, Ille Ferenc, Kozma Lajos, Schaaser Richárd, Veress Zoltán, Katona Károly, Péterffy Gyula, Szeibert István, Higyed Imre, Kontz Gábor, Gálffy Attila, Szébelv István, Nagy Dezső, Marin D. Aurelian, Dragoș Vilhelm, Ambrus Vilmos, Borbath András, Maester András, Szántó András, Nagy Ferenc, Leitner Emil, Baki Zsuzsa, Irimieș Daniela, Boda Arpad, Kántor László, Simon Gyula și alții.

Piesa s-a mai jucat la Teatrul Național din Craiova (24 mai 1977 — în regia Georgetei Tomescu).

„Întreaga derulare (quasi-cinematografică) a multitudinii de tablouri se produce sub semnul ideii că independența este opera întregului popor, că ea a focalizat, cu o extraordinară putere de atracție, energiile celor mai largi pături: sociale, între care masele populare au avut rolul esențial”. (Marian Popescu — „România literară”, 19 mai 1977).

„Dramaturgul evită o mare primejdie: convenționalizarea istoriei, misti-

ficarea literaturii de ficțiune. În multe scrieri contemporane pe teme istorice, istoria împiedică desfășurarea normală a literaturii, literatura falsifică istoria, Mihnea Gheorghiu are talentul și inteligența să rămână aproape de evenimentul istoric și să urmărească nu o dramă morală (posibilă în alte circumstanțe și cu alți actori) ci, repet, una de esență politică. (...).

Autorul face efortul de a cuprinde toate forțele politice ale momentului și, fără a complica prea mult lucrurile, să dea înainte de orice justificarea unui eveniment patetic. Această justă perspectivă asupra unei istorii complicate face posibilă literatura ce crește în marginea istoriei". (Eugen Simion — în vol. *Mihnea Gheorghiu, „5 lumi ca spectacol"*), ed. cit., pp. 395—396).

Alte opinii : Marian Popescu — „Teatrul”, 4/1977 ; Romulus Diaconescu — „Ramuri”, 15 mai 1977 ; „România literară”, 19 mai 1977 ; Bernád Agoston — „A Hét”, 27 mai 1977 ; Florin Tornea — „Scinteia”, 9 iunie 1977 ; Al. Covaci — „Steaua”, 6/1977 ; Florian Potra — „Teatrul”, 6/1977 ; Virgil Munteanu — „Teatrul”, 6/1977.

III. LUCRĂRI DRAMATICE PUBLICATE

Tudor din Vladimiri, evocare dramatică în 5 acte și 8 tablouri, București, Fondul literar al scriitorilor din R.P.R., 1957 și apoi ESPLA, 1957.

Zodia taurului, reportaj dramatic în trei părți — „Teatrul”, 12/1970 și Buc., Ed. Militară, 1972.

Capul — dramă-spectacol în două părți — „Ramuri”, 2/1975 și „Tribuna”, 22 mai 1975 (fragmente).

Unul din doi. Teatru. București, Ed. Eminescu, 1975.

Cuprinde : 1601 — Capul ; 1821 — Zodia taurului.

Patetica '77, piesă de teatru în două părți, după romanul „În război” de Duiliu Zamfirescu, „Teatrul”, 1/1977.

„5 lumi ca spectacol”. Teatru comentat, București, Editura „Eminescu”, 1980. Cuprinde : Fierul și Aurul (Burebista), scenariu de film ; Capul — dramă-spectacol în două părți ; Cantemir și Mușchetarul român — scenariul unui film despre Dimitrie Cantemir ; Zodia taurului, reportaj dramatic în trei părți ; Patetica '77, piesă de teatru în două părți, după Duiliu Zamfirescu.

IV. OPINII CRITICE GENERALE (selectiv)

„Formula sa de teatru se bazează pe ideea că istoria este un dat pentru spectator, acestuia fiindu-i cunoscute faptele și deznodământul lor. Finalitatea teatrului său nu este, deci, inițială, ci de pătrundere mai clară a fenomenului istoric de care trebuie să se apropie cu antenele sensibilității și gândirii moderne, explorând semnificațiile subtile ce scapă rememorărilor festive și globale. Comentariul în manieră brechtiană conferă scriiturii un pronunțat caracter de dezbatere, la care cititorul și, deopotrivă, spectatorul trebuie să devină complici pe deplin angajați. Așa se face că, uneori, firul narativ este întrerupt, logica stabilită a evenimentelor ignorată în favoarea formulei de «teatru în teatru», fiindcă Mihnea Gheorghiu năzuiește interpretarea nu numai a faptelor, ci și a epocii, în multiplele și complexe lor legături”. (Romulus Diaconescu — „Dramaturgi români contemporani”, Craiova, Ed. „Scrisul românesc”, 1983, pp. 234—240).

CALEIDOSCOP

Muzeul Literaturii Române a organizat, în cadrul tradiționalei „ROTONDA 13”, o evocare dedicată personalității lui Horia Lovinescu, de la a cărui naștere s-au implinit 70 de ani.

Au participat : Natalia Stancu, Paul Everac, Alecu Popovici, Valentin Silvestru, Dan Tărchilă, Pavel Țugui, Nicolae Ciobanu — directorul muzeului. A prezidat acad. Șerban Cio-

CALEIDOSCOP

culescu. Momente din dramaturgia lui Horia Lovinescu au fost interpretate de actori Gilda Marinescu, George Constantin și Alexandru Repan.